

10

råd fra

Ungdommens
DISTRIKTS panel

Foto: Mads Pålsrud.

- Framtida til hjembygda mi er ganske lys

Det ønsker vi i Ungdommens distriktspanel skal være gjennomgangstenen i Distrikts-Norge. Vi ser en fremtid der vi har muligheter. Det er viktig med lokalsamfunn som er stolte av seg selv, har troa på egne innbyggere og heier på hverandre. Vi må være raus nok til å heie på nabobygda og nabokommunene.

De ti rådene med forslag til tiltak peker på hva som skal til for at unge skal ha lyst til å bo, arbeide og investere framtida si i distriktene. Selv om nasjonale tiltak og gode rammevilkår er viktige, er det ikke alt. Vi som bor i distriktene, må selv ta ansvar.

Hvilke bilder ser du for deg når du hører ordet distrikt? Kanskje ser du ferjeturen til en øy i havgapet. Kanskje

ser du en gård med lang vei til nærmeste nabo. Kanskje ser du en liten plass som prøver å være by. Vi ser en fremtid der vi har muligheter. Muligheter vi må bli enda flinkere å snakke om. Bygda bør fortsatt være ei bygd som utvikler og bevarer sine særegenheter. Kvalitetene bør anerkjennes, omfavnes og snakkes varmt om. I enda mindre grad bør man lete etter feil og mangler, men heller vektlegge de gode sidene med gode oppvekstvilkår, nærhet til naturen og bedrifter som skaper noe. Husk at drømmejobben like godt kan være på bygda.

Det er viktig å kunne kjenne tilhørighet og bli inkludert på plassen en bosetter seg. Det er også viktig med grunnleggende tjenester som legger til rette for

Ungdommens
distriktspanel
ber om at:

- 1: Vi får tilgang til jobbfelleskap, arbeidserfaring og varierte arbeidsplasser**
- 2: Ungdom skal ha desentraliserte skole- og utdanningsmuligheter**
- 3: Det må bli enklere å komme seg fra A til Å**
- 4: Alle skal ha tilgang til stabilt og sikkert høyhastighets- og mobilnett**
- 5: Virkemidler gjør det enklere å etablere bedrift og få seg bolig**
- 6: Veien til psykisk helsehjelp må bli kortere**
- 7: Vi tar vare på distriktenes attraktivitet med nærhet til naturen**
- 8: Lokalsamfunnene utvikles med møteplasser og lokaler for unge gründere og frivillige**
- 9: Ungdom må få større innflytelse lokalt**
- 10: Beredskapen skal være tilgjengelig og trygg**

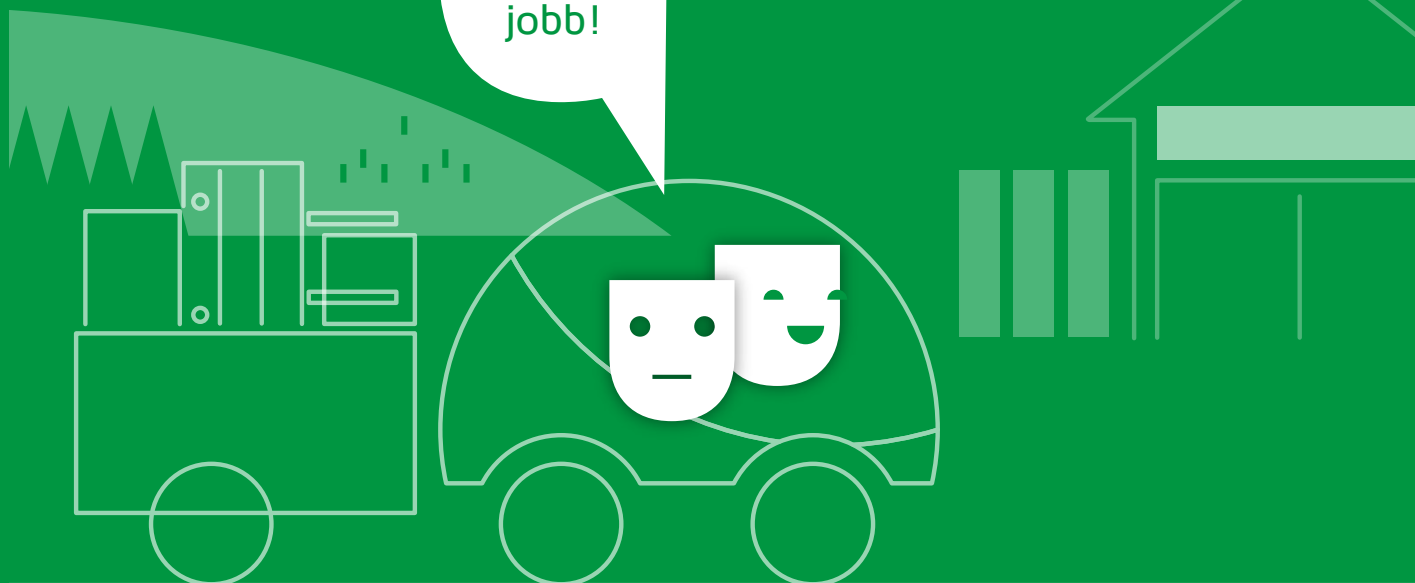
mulighetene og tar vare på tryggheten. Kommunen, frivilligheten og næringslivet kan gjøre mye for å legge til rette. Gi ungdommen reell innflytelse. La de unges engasjement blomstre, og møt dem med respekt. De unge har mye kunnskap og nye tanker om fremtidig og ansvarlig utvikling av distriktet. Lytt til innbyggerne. Hei på hverandre. Snakk hverandre opp, ikke ned. Ja, for hvordan snakker vi egentlig om distriktene? Hvilke ord og begreper bruker vi, og hvilke historier blir fortalt? Vi har utfordringer som må tas tak i, men jammen har vi muligheter også. Skap muligheter for næringsutvikling, for jobbfelleskap og for hverandre. Vis fram kvalitetene. Fortell hva som går bra, hva dere får til og hvilke muligheter vi har hos dere. Alt er ikke perfekt, og det er heller ikke målet. Pass på at det er rom for uenighet, men med gode og åpne rom for samtale hvor utfordringer drøftes og løsninger diskuteres med gjensidig respekt. Det skal være rom for alle,

og det skal gå an å skille seg ut, være akkurat den du er. Kommunene må sette seg i førersetet og bidra til at distriktene er attraktive i framtida. Samarbeid med naboen i stedet for å dra i hverandres retning og ødelegge for hverandre. Tenk nytt. Dyrk det unike. Dra sammen.

I Ungdommens distriktspanel har vi tro på ei framtid i distriktet, og vi vil selv delta for at våre råd skal bli fulgt opp. Distriktsutvikling er et stort lagspill, så nå inviterer vi både regjering, storting, fylker, kommuner, næringslivet og folk flest med inn på banen.

Ungdommens distriktspanel ble opprettet gjennom Meld. St. 5 (2019-2020) Levende lokalsamfunn for fremtiden. Panelet ble bedt om å gi ti råd til regjeringen om fremtidens distriktspolitikk. Distriktssenteret har hatt i oppgave å legge til rette for panelets arbeid.

Jeg vil
også ha
jobb!

1

Vi får tilgang til jobbfelleskap, arbeids- erfaring og varierte arbeidsplasser

VI FORESLÅR:

- Finansieringsordninger for å skape fagmiljø og jobbfelleskap for unge.
- Offentlig forvaltning vedtar ny personalpolitikk slik at det aktivt legges til rette for fjernarbeid. Det skal synliggjøres i alle stillingsannonser.
- Ordninger for å sikre ungdom arbeidserfaring må samordnes, og tilpasses behovene i distriktene. Ansvar for samordningen legges til regional jobbkoordinator.
- Regionale jobbkoordinatorer skal koble ungdom til lokalt næringsliv og offentlige virksomheter, og formidle ledige sommerjobber, praksisplasser, deltid- og heltidsjobb og traineeordninger.
- Kommuner og andre offentlige virksomheter må ta et større ansvar for å tilby eller framskaffe lærlinge- og praksisplasser.
- Videreutvikle lærlingemodellen slik at næringsliv og offentlig virksomhet sikres finansiering for å ta inn flere lærlinger.

Foto: Marthe Øijord.

Hadia og Petter er et ungt par som har studert i Oslo. Petter etablerte sin egen gründervirksomhet i studietiden. Hadia er utdannet elektroingeniør, men sliter med å få seg jobb. De har bestemt seg for å flytte tilbake til hjemkommunen Mølanger, og undersøker hvilke muligheter de har.

Petter ønsker et kontorfellesskap med flere kreative fagmiljø rundt seg, men i kommunen er det ingen kontorer til leie. Hadia får for øyeblikket støtte fra NAV, men trenger hjelp til å finne seg en jobb. Hun føler det er belastende å fortelle folk at hun får hjelp fra NAV og savner trygghet, arbeidspraksis og penger på kontoen som gjør livet meningsfylt.

Vi vil jobbe
i distriktene

2 Ungdom skal ha desentraliserte skole- og utdanningsmuligheter

VI FORESLÅR:

- De videregående skolene og fagskolene har en desentralisert struktur, som ivaretar nærskoleprinsippet, og tilbyr fag som næringslivet i regionen etterspør.
- Kommunen og fylkeskommunen må ha miljøarbeidere som følger opp ungdommer som bor på hybel, og det må være gode møteplasser for hybelboerne. hjemkommunen må ha jevnlig kontakt med elever som flytter for å gå på videregående skole.
- Universitet, høyskoler og fagskoler skal utvikle desentraliserte og samlingsbaserte studiemiljøer, som er sikret finansering.
- Gi ungdommer på yrkesfaglige linjer garanti for lærlingeplass. Privat næringsliv og offentlig forvaltning må tilby lærlingeplasser med god kvalitet. Dersom eleven ikke får lærlingeplass, skal de ha garanti for plass på påbygning til generell studiekompetanse.

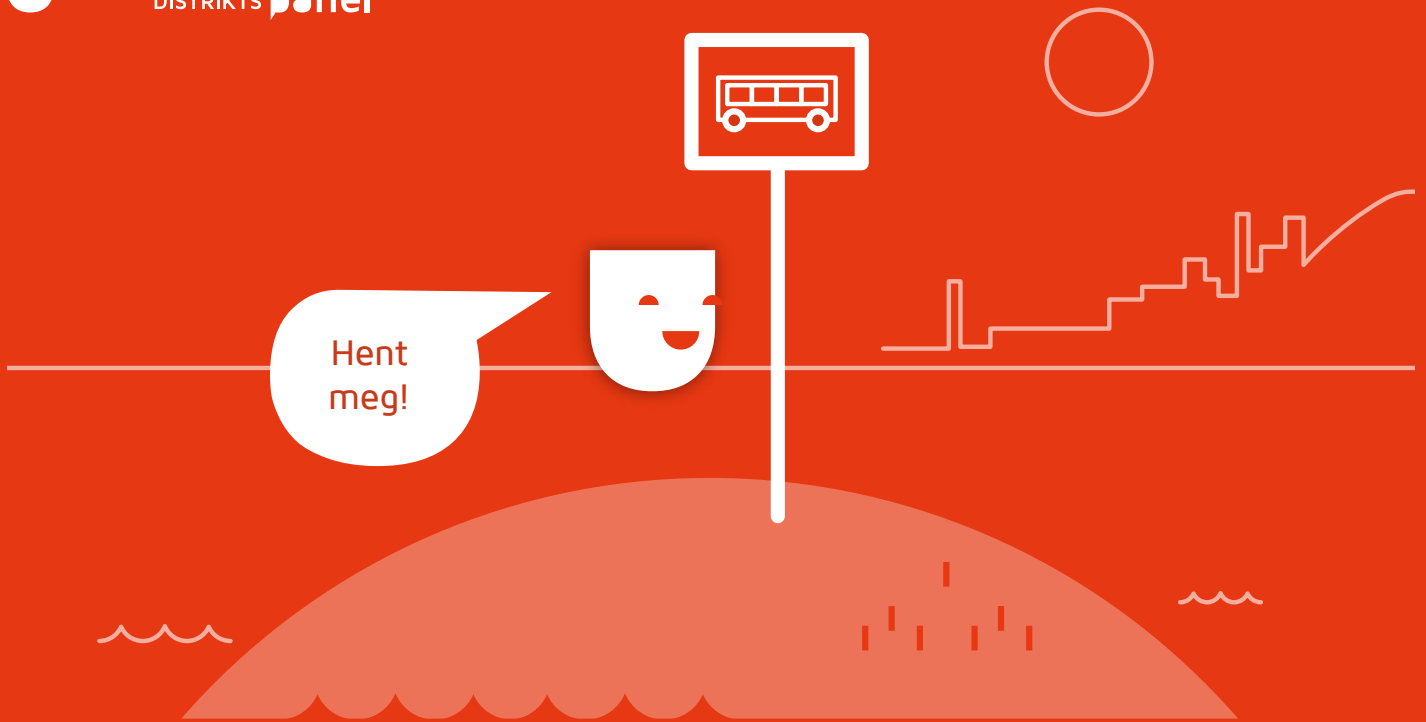

Foto: Marthe Øijord.

Maya går på videregående skole i kystkommunen Håvdis, på studieretning havbruk. Hun måtte flytte hjemmefra etter 10. klasse for å gå på den linja hun ønsket. Hun mistrives med å bo alene på hybel, langt unna familien, og hun er usikker på om hun skål fortsette på skolen. Maya skulle ønske at det var bedre tilrettelagt for unge hybelboere. Hun savner at noen spør hvordan hun har det, og kan hjelpe til med praktiske ting.

Maya har lyst til å ta en utdanning som bedrifter i hjemkommunen har bruk for, men kvier seg for å flytte enda lenger vekk til storbyen for å studere. Flere hun kjenner kom aldri hjem etter studiene – utdanningsinstitusjonene har blitt sentralisert, og ungdommene må flytte etter. Maya stiller spørsmål ved denne utviklingen siden mye av næringslivet studiene kvalifiseres for er i distriktene.

Vi vil utdanne oss
i distriktene

3

Det må bli enklere å komme seg fra A til Å

VI FORESLÅR:

- En mer utbredt ordning av bestillingstransport, der du bestiller transport fra der du er til ønsket møtested på alle dager. Et brukertilpasset bestillings-tilbud som kan ivareta flere transportfunksjoner i distriktene.
- Riksveier, fylkesveier og ferjesambandene får et økonomisk løft slik at varene som produseres og folket som bor der kommer frem.
- Trygghet med å bo i distriktene må økes ved å sikre rasutsatte strekninger, tunneler, utbygging av gang- og sykkelvei og mer gatelys.
- Billettpriser på all transport må senkes for ungdom.
- Førerkort for 16-åringer på kjøretøy med begrenset hastighet gjennomføres som prøveordning, og det skal være mulig å ta teoriprøver til førerkort desentralisert.
- Distriktene har behov for nye miljøvennlige og fremtidsrettede transport- og kollektivløsninger. Investeringene skal økes og miljøvennlig teknologi tas i bruk på kortbanenettet, jernbane, buss og båt.

Foto: Nikola Bileska.

I distriktene bor folk spredt. Elias er 25 år og oppvokst på Måsøy. Han bekymrer seg over at øya han kommer fra stadig får dårligere fastlandsforbindelse. Veiene blir ikke vedlikeholdt og flyavgangene blir færre. Det finnes ikke kollektivtilbud utenom skolebussen, og ungdommene i bygda kommer seg ikke til ungdomsklubben i sentrum. De er ensomme.

Elias er utdannet ved NMBU på Ås, og mener at distriktene er det beste utgangspunktet for en økt satsing på teknologiutvikling for grønn mobilitet. Han har studert markedets interesse for utvikling av distriktene, og mener at resultatet er nedslående. Elias har imidlertid store forhåpninger til at fornybar energi-drevet transport som el-fly, hydrogenbåter og tog vil komme kommunikasjonen i distriktene til gode. Samtidig må de tilpasses de ulike forholdene i distriktene

Vi vil komme
oss rundt

4

Alle skal ha tilgang til stabilt og sikkert høyhastighets- og mobilnett

VI FORESLÅR:

- Alle må ha tilgang til stabilt og sikkert høyhastighets- og mobilnett med kapasitet til å kunne jobbe hjemmefra, benytte skoleplattformer og ha tilgang til digitaliserte offentlige tjenester. Dette er en forutsetning for at det skal være mulig å ta med seg jobben til distriktene.
- Stabilt og sikkert høyhastighets- og mobilnett anses som grunnleggende infrastruktur som er viktig for sikkerhet, beredskap og lik utvikling av velferdsteknologi i hele landet.
- Staten har hovedansvaret for å sikre at det er tilgang på høyhastighets- og mobilnett i hele landet og til like priser. Distriktene må prioriteres der behovet er størst.

Foto: Sofie P. Sangnæs.

Robert på 25 år har flyttet til Lauvås kommune og jobber som rådgiver i Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Dette er mulig etter beslutningen om at offentlig ansatte kan velge arbeidssted selv. Han kombinerer yrket som rådgiver med å være sauebonde.

Til vanlig sitter han i et felleskontor i kommunesenteret. I travle perioder som sauebonde forsøker han å arbeide hjemmefra, men dette er utfordrende fordi bygda har dårlig bredbåndsdekning.

Selv om dagens teknologi gjør det mulig å jobbe og bo hvor som helst, er det liten vilje til å bygge ut høyhastighets- og mobilnett i de gjenstående områdene.

Robert har venner som ønsker å flytte til hjemstedet, men som kvier seg for det i fall de ikke kan jobbe hjemmefra.

Vi vil være påkobla

Jeg vil hjem!

5

Virkemidler gjør det enklere å etablere bedrift og få seg bolig

VI FORESLÅR:

- For å rekruttere kompetanse til distriktene må det være et sett med støtteordninger som gjøres godt kjent. Distriktsungdom fra hele landet skal bidra i utformingen for å få treffsikre ordninger.
- Unge arbeidstakere under 30 år i distriktskommuner gis lavere skatt.
- Nedskrivning av studielån i tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark har vært et effektivt virkemiddel for å rekruttere kompetanse til regionen. Nedskrivning av studielån, og de andre virkemidlene i tiltakssonen må styrkes.
- Nedskrivning av studielån innføres som et virkemiddel i distriktskommuner i hele Norge.
- Å lære seg å etablere egen arbeidsplass er viktig i områder med ensidig næringsliv. Ungt entreprenørskap arbeider med å utvikle barn og unges kreativitet og skapertrang, og må styrkes som faglig tilbud på alle skoler.
- Det etableres et investeringsfond som bidrar med kapital til unge etablerere/gründere. Lokalt næringsliv bidrar med midler sammen med kommuner, fylker og staten.
- Distriktskommuner har Ungbo-ordning sammen med Husbanken og lokale banker. Finansieringsordninger gjøres kjent for førstegangsetablerere. Kommuner skal gi tilskudd til unge opp til 30 år for å kjøpe eller bygge bolig i distriktskommuner.
- Egenkapitalkravet for boligkjøpere under 30 år i distriktene må fjernes.
- En aktiv boligpolitikk skal sikre velfungerende boligmarked med varierte boligtilbud.

Foto: Sofie P. Sangnæs.

Maja, 24 år, har startet på siste året på lærerutdanningen ved Nord universitet sin avdeling i Levanger. Hun har begynt å tenke på livet etter studiene og hvilke jobbmuligheter hun har. Hun kommer fra Berlevåg i Troms og Finnmark, et sted tankene ofte går til. Maja vurderer å flytte tilbake.

I løpet av studietiden har hun fått flere ideer til å utvikle nye læringsverktøy for barn med lærevansker, men hun er usikker på hvilke muligheter hun har til å jobbe videre med ideene sine i hjemkommunen. Maja tror det blir vanskelig uten økonomisk støtte og veiledning. I tillegg er det utfordrende å finne bolig. Det er få boliger til leie, og hun har ikke råd til å kjøpe. Det er vanskelig å finne ut av hvilke støtteordninger som fins for unge boligkjøpere.

Vi vil være
gründer på bygda

6 Veien til psykisk helsehjelp må bli kortere

VI FORESLÅR:

- Alle elever og lærlinger må ha tilgang til lavterskeltilbud for psykisk helsehjelp med åpne dører alle dager.
- Digitale helhetsløsninger må styrkes og utvikles.
- Alle tilbud må gjøres godt kjent i distriktene.
- Kommunenes ansvar for helse- og omsorgstjenester må også omfatte lavterskeltilbud for unge med psykiske plager.
- Kommunene får øremerkede midler til skolehelsetjenesten.
- Tema psykisk helse koples til faget livsmestring og folkehelse fra barneskolen, og integreres i læreplanen.

Foto: Nikola Bileska.

Karl er 14 år og elev på en ungdomsskole i en distriktskommune. I dag har han en dårlig dag, og har over en lengre periode følt seg nedstemt og savner en person å snakke med.

I går hadde han tenkt å banke på døren til helsesykepleieren som er på skolen en dag i uken, men det ble for skummelt. Nå må han vente til neste uke. Karl vet at på større steder er det helsesykepleier på skolen flere dager i uken, noe han savner på sin skole.

Vi vil ha psykisk helsehjelp

7

Vi tar vare på distriktenes attraktivitet med nærhet til naturen

VI FORESLÅR:

- Til alle utbyggings saker skal det være en konsekvensvurdering. Disse skal vurdere og verdsette konsekvensene for fremtidens generasjoner og inneholde en bærekraftsanalyse.
- Oppgradering av eksisterende bygg- og anlegg prioriteres foran nyetableringer.
- Alle kommuner må ha oppdaterte kommuneplaner der nærhet til naturen må få større betydning i arbeidet med lokal samfunnsutvikling. Det bør tas hensyn til økt rekreasjon, bosetting og næringer, særlig primærnæringer.
- For å sikre selvforsyningen må kommunene vedta nullvisjon for nedbygging av matjord. Staten må støtte opp om og se til at kommunene ikke tillater nedbygging av matjord.
- For å sikre koordinering av klimå- og bærekraftsarbeid må det øremerkes midler til kommunale bærekraftscoordinatorer.

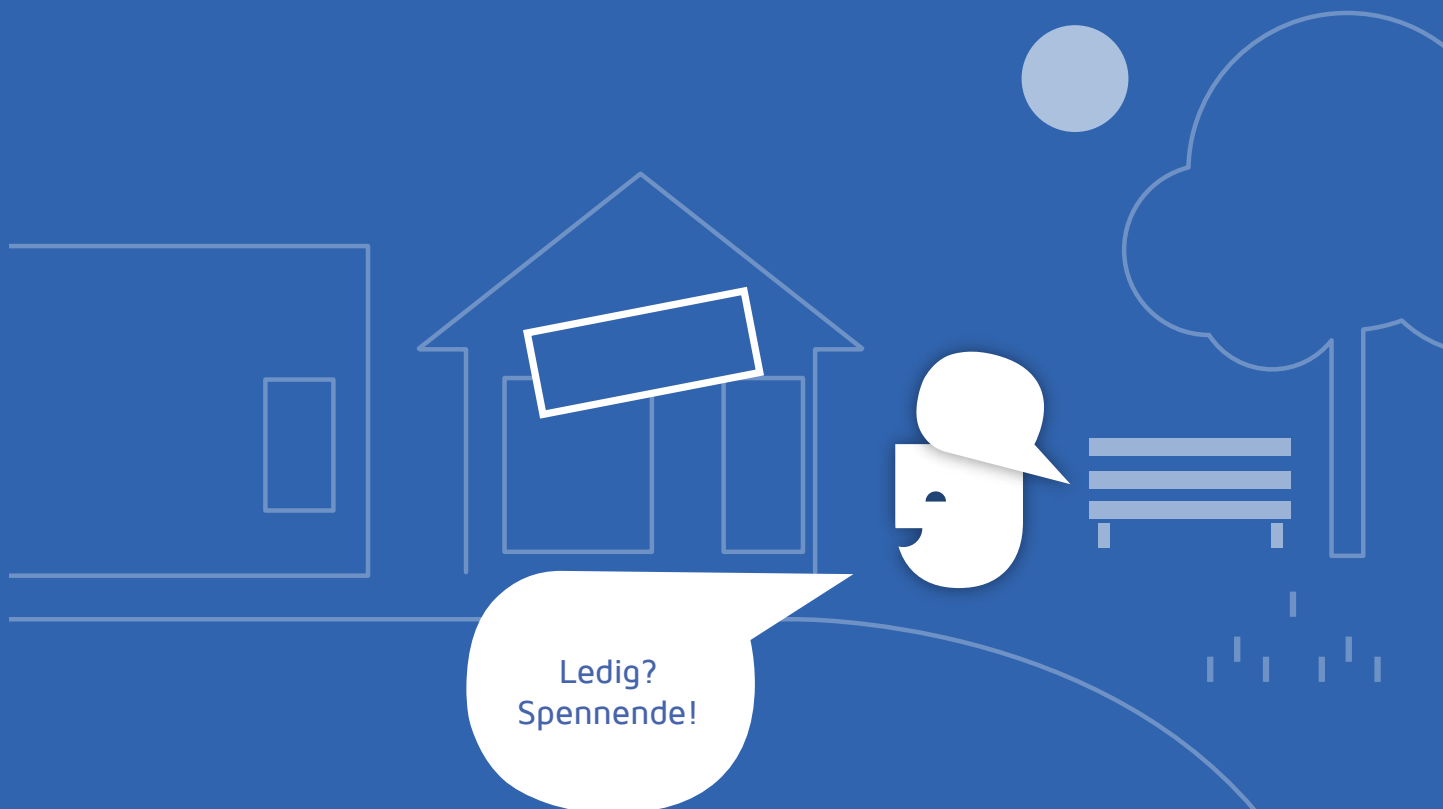

Foto: Anne Snarteland.

Ante, 30 år, har etter endt utdanning ved Universitet i Tromsø, flyttet tilbake til hjembygda Å for å ta over hjemgården med 20 melkekyr. Han er opptatt av bærekraftig matproduksjon, og at det skal produseres mat i hele landet. Det kan bidra til økt selvforsyning. Han ser også muligheter i å bruke naturen for videre næringsutvikling. Ante bruker all fritid til å få frisk luft i naturen.

I regionen er det store planer for vindkraftutbygging og nye vegtraseer. Han opplever at lokale og regionale myndigheter ønsker å få igjennom sine planer uten at lokale verdier blir verdsatt og vurdert. Utbyggingene vil endre lokalsamfunnet for all tid, men ingen vil diskutere de langsiktige konsekvensene. Norge har forpliktet seg til å oppfylle FNs bærekraftsmål. Han etterlyser en offentlig debatt hvor ansvarlig vekst, forvaltning av natur, bevaring av kulturarv og lokal medvirkning står i sentrum. Han ser behovet for at arbeidet koordineres og vurderes helhetlig.

Vi vil ta vare på
naturen

8

Lokalsamfunnene utvikles med møteplasser og lokaler for unge gründere og frivillige

VI FORESLÅR:

- Etablere et utviklingsprogram for å utvikle stedene, deres egenart og sosiale møteplasser.
- Fylkeskommunene må utvikle strategier for attraktive lokalsamfunn, og jobbe aktivt med kommunene og frivilligheten i gjennomføringen av strategien. Fylkeskommunenes virkemidler for distriktskommunene må samordnes.
- Sikre inkluderende lokalsamfunn med møteplasser for innbyggere i alle aldre for å bidra til at folk trives og blir boende.
- Frivilligheten er limet i lokalsamfunnet. Alle kommuner skal ha strategier for samarbeid med frivillige lag og organisasjoner.
- Tilbud om gratis lokalleie for unge gründere, unge næringsutøvere og frivillige organisasjoner.

Foto: Trym Talgø Olsen.

Jelena på 26 år er nytilflyttet veterinær i distriktskommunen Heia. Hun synes det er vanskelig å bli kjent med nye mennesker i alle aldre, og synes det er trist med de mange tomme lokalene i sentrum. Hun er ivrig fotograf og liker å tegne, og skulle ønske det fantes et møtested for kreative unge. Hun tar kontakt med kommunen, men de har ingen midler til å støtte et slikt initiativ. I tillegg har kommunen en gammel kommuneplan og en gammel strategi for stedsutvikling. Hun møter et engasjert ungdomsråd, kunstforening og idrettslag, men de frivillige organisasjonene har ingen felles møteplass.

Vi vil ha gode
møteplasser

9

Ungdom må få større innflytelse lokalt

VI FORESLÅR:

- 16-åringar får stemmerett ved kommune- og fylkestingsvalg. Med en aldrende befolkning må ungdommen få direkte innflytelse på fremtidens løsninger.
- Ungdomsråd er lovpålagt, men vi må arbeide for flere aktive ungdomsråd som fremmer saker som opptar ungdom overfor kommuner og fylkeskommune. Arbeidet må tilrettelegges av en ungdoms koordinator i minimum 50 % stilling, enten alene eller i et regionalt samarbeid. Ungdomsrådene sikres opplæring, og dokumenter og sakspapirer må skrives på et forståelig språk. Ungdomsrådene skal ha mulighet til å uttale seg i alle saker som er til behandling.
- Elevrådet og skolens arbeid med temaet medbestemmelse i lokaldemokratiet brukes til å ta opp saker som opptar unge.
- Kommuneloven endres slik at kommunestyrene og fylkestingene gir ungdomsrådene tale- og forslagsrett i kommunestyre- og fylkestingsmøtene.
- KS (kommunesektorens organisasjon) tar ungdomsmedvirkning inn i folkevalgtprogrammet.

Ungdommens fylkeeting 2019

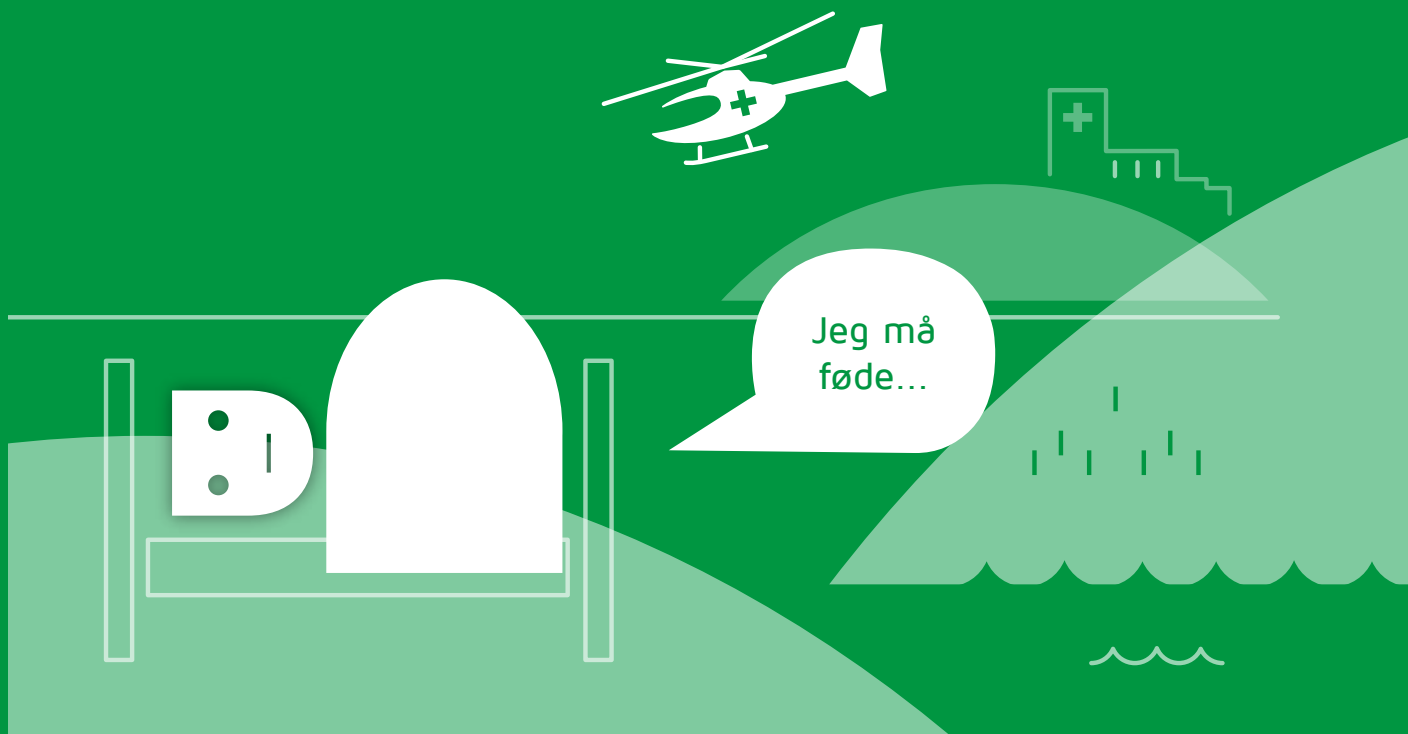

Foto: Jenny Westrum-Rein.

Awes, Elena og Alma er tre engasjerte ungdommer som bor i Risvik kommune. Awes sitter i ungdomsrådet, Elena spiller i korps og Alma er aktiv i fritidsklubben. De er opptatt av at alle unge i kommunen skal ha mulighet til å påvirke i saker som gjør kommunen til et godt sted å vokse opp. De synes det er vanskelig å nå frem med saker de er opptatt av, og er usikre på hvordan de skal gå frem. De skulle gjerne hatt en voksen til å hjelpe seg med dette. Awes synes at ungdomsrådet bør ha tale- og forslagsrett i kommunestyret. De mener at saker som berører ungdom burde bli diskutert i skolen, slik at alle kan få sagt det de mener og lære mer om hvordan man kan påvirke i kommunen.

De kunne godt tenkt seg å stemme ved kommune- og fylkestingsvalget til høsten, og håper at 16-åringene snart får stemmerett. Evalueringer av forsøk med stemmerett til 16-åringene har vist at flere unge er valgt inn i kommunestyrene.

**Vi vil være med
å bestemme**

10

Beredskapen skal være tilgjengelig og trygg

VI FORESLÅR:

- Trygge lokalsamfunn i distriktene trenger løsninger som ivaretar beredskap og akutt hjelp når vi trenger det. Løsningene skal gi kort responstid, ha god kvalitet på tjenestene og sikre oss trygghet og tilgjengelighet i hverdagen. Ungdom må få medvirke i utforming av forsøksordninger.
- Staten (politi), de regionale helseforetakene (helse) og kommunene (brønn, legevakt) må legge distriktenes forutsetninger til grunn når de lager planer for akuttberedskapen. Trygghet og tilgjengelighet handler om kort responstid for politi, ambulanse og brønn, inkludert båt- og luftambulans.
- Etablere et formalisert regionalt samarbeid mellom kommuner, fylke, helseforetakene og stat om lokalisering av og innhold i helsetjenester. Nasjonal helse- og sykehusplan må ivareta distriktenes behov.
- I styrkingen av den lokale beredskap må ressurser fra kommunal beredskap, Heimevernet/Sivilforsvaret, Røde Kors, Norsk Folkehjelp og andre frivillige organisasjoner ses i sammenheng.

Foto: Siri Heimdal Knudsen.

André og samboeren Haldis skal snart bli foreldre. Fødselen kan egentlig starte når som helst nå. Når Haldis har vært oppe på do om natta blir hun liggende å tenke på fødselen og hvordan det blir å komme seg fram til sykehuset i tide. Det er vinter og været skifter som vanlig svært mye her i Angvik ved kysten. Veien over fjellet til sykehuset er til tider stengt svært ofte. Av andre kvinner i bygda har hun hørt mange historier om fødsler i busslommer, eller på legesenteret.

I og med at kommunen ikke har egen jordmor plassert i Angvik er det svært usikkert om de kan få følge av jordmor. Og hvor vil ambulansen være hvis de ikke kan kjøre selv? Hva om det skjer komplikasjoner under fødselen på vei til sykehuset?

Vi vil være trygge

Ungdommens distriktspanel er satt sammen av 10 ungdommer, som representerer hvert sitt fylke.

Mærthe Øijord
Meløy kommune.
Nordland fylke.

Nikola Bileska
Averøy kommune.
Møre og Romsdal fylke.

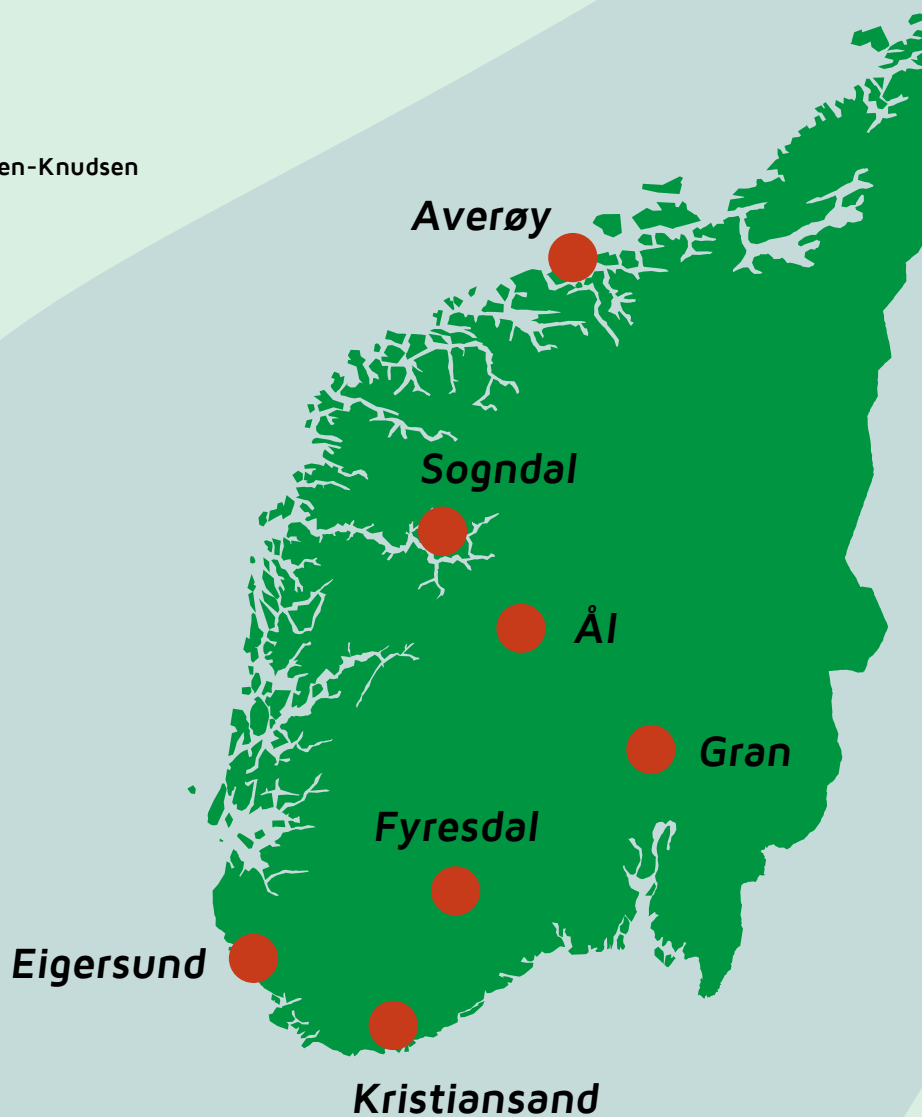
Hans Christian Andersen-Knudsen
Sogndal kommune.
Vestland fylke.

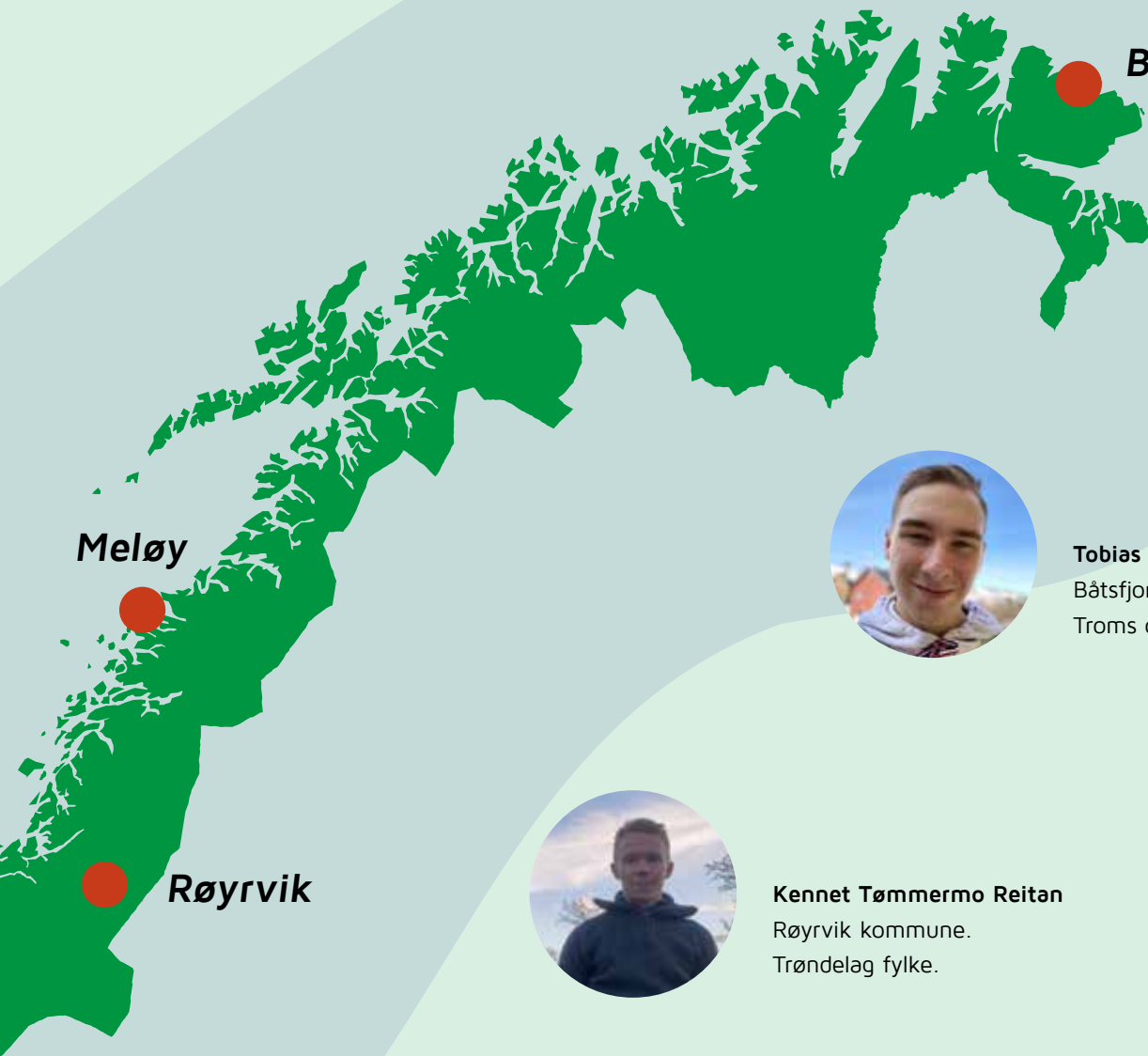

Trym Tølgø Olsen
Eigersund kommune.
Rogaland fylke.

Siri Heimdal Knudsen
Kristiansand kommune.
Agder fylke.

Meløy

Båtsfjord

Røyrvik

Tobias Eriksen
Båtsfjord kommune.
Troms og Finnmark fylke.

Kennet Tømmermo Reitan
Røyrvik kommune.
Trøndelag fylke.

Cecilie Skrindo
Ål kommune.
Viken fylke.

Sofie Persdatter Sægnæs,
Grøn kommune.
Innlandet fylke.

Anne Snørteland
Fyresdal kommune.
Vestfold og Telemark fylke.

ungdommens
DISTRIKTS panel

  @distriktspanelet

ungdomspanel.distriktssenteret.no